

Zasady pisowni wyrazów z ó

► Ó piszemy wtedy, gdy w innych formach danego wyrazu bądź w wyrazach pokrewnych wymienia się na samogłoski **o**, **e**, **a**, np.:

ó na o:	ó na e:	ó na a:
pokój - pokoje lód - lody przód - przodem	pióro - pierze siódmy - siedem zamiótł - zamiecie	powrót - powracać powtórzyć - powtarzać wrócić - wracać

► Ó piszemy na początku niektórych polskich wyrazów:
ósemka, ósmy, ówczynie, ówczesny, ówdzie, ów

► Ó piszemy w zakończeniach wyrazów (rzeczowników): **-ów**, **-ówna**, **-ówka**, np.:

-ów (w zakończeniach dopełniacza (kogo?, czego?) liczby mnogiej rzeczowników r. męskiego):	-ów (w zakończeniach nazw miejscowości):	-ówna:	-ówka:
bananów butów orzechów	Rzeszów Bełchatów Tarnów	Nowakówna cesarzówna młynarzówna	głodówka złotówka kreskówka

Wyjątki: zasuwka, wsuwka, skuwka, zakuwka, okuwka, odkuwka, przesuwka

► Ó piszemy także w niektórych wyrazach, które **nie wymieniają** się na **o**, **e** lub **a**, np.:

Córka czołno chór dopóki góral góra główny Józio jaskółka królik
kłótnia krótki
który król leśniczówka mózg ogórek ogólnie ołówek ogół oprócz płótno
późno prószys próchnica północ próba pójde piórnik próchno podróż
próżniak próżny również różnica równanie róża równy różowy różny
różga skóra szczegół spóźniać stróż tchórz
wiewiórka wiórki wkrótce wówczas włóczęga włócznia włókno wójt

► Ó nie występuje nigdy na końcu wyrazów !

Zasady pisowni wyrazów z u

► U piszemy niemal zawsze na początku wyrazów, np.:
ucho, **u**pał, **u**kryć, **u**biór, **u**gryźć

Wyjątki: ówczasnie, ówdzie, ówczesny, ósmy, ósemka, ów

► U piszemy zawsze na końcu wyrazów, np.: na dachu**u**, poma**u**, w jabłku**u**, na biurku**u**, menu**u**

► U piszemy w wielu zakończeniach rzeczowników i przymiotników, np.:

-un → opiekun, zwiastun -unek → rysunek, - unia → mamunia, siostrunia -unio → mężunio, tatunio -unka → opiekunka, Rumunka -ulec → budulec, hamulec	-ulo → dziadulo, księżulo -ulek → ojczulek, -uleńka → matuleńka, damuleńka -ulo → dziadulo, księżulo -uleńka → matuleńka, damuleńka	-uszk a → poduszka, -uszk o → serduszko, -uszek → maluszek, -usia → mamusia, kawusia -us → kaktus, całus -uśki → miłuśki, cichuśki -uś → Kubuś, tatuś ula → matula, cebula -ulka → babulka, brzydulka
---	--	--

► U piszemy w zakończeniach czasowników cząstki **-uje** (we wszystkich formach osobowych czasu teraźniejszego: **-uję**, **-ujesz**, **-uje**, **-ujemy**, **-ujecie**, **-ują**, i trybu rozkazującego: **-uj**), np.:

-uję:	-ujesz:	-uje:	-ujemy:	-ujecie:	-ują:	-uj:
buduję maluję zgaduję	budujesz malujesz zgadujesz	buduje maluje zgaduje	budujemy malujemy zgadujemy	budujecie malujecie zgadujecie	budują malują zgadują	buduj maluj zgaduj

Wyjątek: stój

PAMIĘTAJ - UJE SIĘ NIE KRESKUJE !

► U piszemy w różnych odmianach czasowników typu: **kuć**, **psuć**, **żyć**, **snuć**, **pruć**, np.:

kują, kujemy psuj, psuję żyje, żyjesz snujecie, snuję prujemy,
prujesz

► U piszemy w większości wyrazów w naszym języku.

ĆWICZENIA

1. Oto spis niektórych wyrazów zawierających „ó” niewymienne.

źródło, próba, mózg, dopóki, próżność, jaskółka, sójka, wróbel, tchórz, królik, król, żółw, córka, chór, Józef, wójt, wróżka, czółno, różga, półka, wióry, włócznia, skóra, płótno, ogórek, róża, góra,

Napisz tekst, w którym znajdzie się jak najwięcej wyrazów z tego spisu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. W podanych zdaniach uzupełnij brakującą literę „u” lub „ó”.

- Mam.....sia k.....piła kr....tką sp.....dnicę.
- J.....zek dostał ż.....łtą, sk....rzaną k....rtkę.
- Wr...bel zaćwierkał sm...tno i wzbił się w g...rę.
- Jask....łki b...d...ją solidne gniazda pod dachami dom...w.
- P...żnym popoł...dnem na p...łnocy pojawiają się deszczowe chm...ry.

3. Uzupełnij zdania brakującymi wyrazami z ramki. Podkreśl wyrazy z „ó” i zapamiętaj ich pisownię.

-jest bardzo powolnym zwierzęciem.
-zamienił chodnik w ślizgawkę.
-nałożył koronę i usiadł na tronie.
-był pełen tulipanów i róż.
- Nadszedłi dzieci musiały iść na kolację.
-skończył pieśń i zszedł ze sceny.

król, wieczór, ogród, chór, żółw, mróz

4. Do podanych wyrazów z „ó” dopisz takie, w których „ó” wymienia się na „o”, „e” lub „a”.

chłód-.....	potwór-.....
kółko-.....	mógł-.....
łódź-.....	nabój-.....
nawóz-.....	obóz-.....
wiózł-.....	zdrów-.....

5. W podanych zwrotach w wy kropkowane miejsce wstaw literę „ó” lub „u”. Podkreśl wyrazy z „ó” niewymiennym.

c.....rka kr.....ła r....żowa jag.....dka
kł.....tliwy rozm.....wca tch.....rzliwy dow.....dca
ż.....łta sk....ra kr....tki og....rek
.....bi.....r str....ża r....wny obr....t

6. Uzupełnij zdania wyrazami z ramki i zapamiętaj pisownię tych wyrazów.

- Jutro zapowiada się trudna.....
- Czyżbywybudował Piotrek?
- Panisprzedaje pomidory najdrożej w całym mieście.
- Sto groszy to jedna.....

złotówka,	klasówka,	Drogoszówna,	Piotrków
-----------	-----------	--------------	----------

7. Uzupełnij zdania zwrotami z ramki. Ustnie uzasadnij pisownię wyrazów z „ó” wymiennym.

- Leszczyńskich dał Polsce wielu wspaniałych synów.
- Harcerze rozbili nad brzegiem jeziora.
- nie dał nam dojść do głosu.
- unosiła się na spokojnych falach oceanu.
- rozdawał autografy na swojej najnowszej książce.

autor utworu,	kłótniwy rozmówca,	dumny ród,	żółta łódź,	duży obóz
---------------	--------------------	------------	-------------	-----------

8. Uzupełnij związki frazeologiczne wybranymi wyrazami z ramki w odpowiedniej formie. Wyjaśnij ich znaczenie lub poproś o to dorosłych.

skóra ,	plótno,	nóż,	wór,	piórka,	siódmy
---------	---------	------	------	---------	--------

Porastać w.....
Mieć.....
Zaleźć komuś za.....
Być wniebie

9. Dopisz wyrazy pokrewne według wzoru:

wzór: dwójka- dwoje dzieci

trójka-.....szczeniąt
 czwórka-.....kociąt
 siódemka-.....kurcząt
 ósemka-.....jagniąt

10. Zapisz co najmniej po dwa przykłady wyrazów z zakończeniami podanymi w tabelkach. W zapisanych wyrazach podkreśl zakończenia.

zakończenie	przykład	wyrazy
-uś, -usia	Tatuś	
-un, -unka	opiekunka	
-unio, -unia	dziadziunio	
-ura	Kultura	
-ulec	Hamulec	
-ulek, -ulka	mamulka	
-usz	Kapelusz	
-uch	pasibrzuch	
-ur	Kontur	
-us	Piegus	
-uszek	Kopciuszek	
-uga	Papuga	
-uz	Łobuz	
-uda	Maruda	
-ula	Koszula	
-uje	Maluje	
-ując	Rysując	
-ujący	kupujący	

Opracowała mgr Anna Ustjanowska